

INSTITUCIONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY: ČESKÁ SOCIÁLNÍ POLITIKA V KONTEXTU EU

VPL 457 GENDEROVÉ ASPEKTY TRHU PRÁCE A SOUVISEJÍCÍ POLITIKY

Lenka Formánková, Ph.D.

21.3.2017

ESPING-ANDERSENOVA TYPOLOGIE SOCIÁLNÍHO STÁTU

- **Založena na 3 principech:**
 - 1. dekomodifikace
 - 2. úroveň sociální stratifikace
 - 3. vztah státu, trhu a rodiny v poskytování sociálního zabezpečení

Zdroj: Esping-Andersen: Thee Worlds of Welfare Capitalism (1990)

ESPING-ANDERSENOVA TYPOLOGIE SOCIÁLNÍHO STÁTU 2

liberální

- UK, Irsko, USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland

konzervativní

- Belgie, Francie, Japonsko, Itálie, Německo, Nizozemí, Rakousko, Švýcarsko

sociálně demokratický

- – Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko

SOCIÁLNÍ OBČANSTVÍ A GENDER

- Marshallův koncept občanství – každý jedinec komunity má práva: - civilní - politická - sociální
- Ženy tedy nemohou plně realizovat svá sociální práva – genderově necitlivý koncept (Siim, 2002)

FEMINISTICKÁ KRITIKA ESPING - ANDERSENOVY TYPOLOGIE

- 1. Koncept dekomodifikace je genderově necitlivý
- 2. Přehlížení role žen a rodiny v poskytování welfare
- 3. Nedostatek pozornosti věnovaný genderu jako formě sociální stratifikace
- 4. Přílišná generalizace jednotlivých sociálních států pro potřeby ustavení typologie

PŘEHLÍŽENÍ ROLE ŽEN A RODINY V POSKYTOVÁNÍ WELFARE

- Deko modifikace se nevztahuje do takové míry k ženám – ignoruje situaci žen v domácnosti, které pečují o děti vykonávají neplacenou práci (Sainsbury, 2001) – z toho důvodu je natolik neochráněny před chudobou či závislostí na manželově příjmu

NEDOSTATEK POZORNOSTI VĚNOVANÝ GENDERU JAKO FORMĚ SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE

- Orloff (1993)
 - hledisko přístupu k placenému zaměstnání a kapacita vytvořit a zajistit chod domácnosti
 - pokud je toto hledisko opomenuto – reprodukce nerovných genderových vztahů
 - mužské a ženské programy sociální politiky (Fraser, 1989)
 - dvouvrstevný sociální stát (Orloff, 1996)

PŘÍLIŠNÁ GENERALIZACE JEDNOTLIVÝCH SOCIÁLNÍCH STÁTŮ PRO POTŘEBY USTAVENÍ TYPOLOGIE

- podle Kaszy (2002) není tato typologie relevantní ze 2 důvodů:
- 1. klíčové oblasti sociální politiky uplatňují podobné přístupy především ve vztahu státu a poskytování těchto služeb
- 2. z důvodu umožnění dělení do modelových typů dochází ke generalizaci, resp. odhlížení od mezinárodních specifik v sociální politice

DEFAMILIALIZACE 1

Defamilializace

- paralelně k dekomodifikaci pojem defamilializace
 - jedná se o schopnost jedince udržet si přijatelnou sociální úroveň skrze TP nebo WS
 - opatření SP umožňují snižovat míru zatížení péčí z beder rodiny

DEFAMILIALIZACE 2

- Ve feministickém kontextu tento pojem znamená – rozsah opatření WS, která snižují závislost žen na rodině a podporují jejich nezávislost
- Esping-Andersen a Korpi používají tento termín v jiném kontextu – rozsah podpory rodinám od státu, celkové výdaje na rodinnou politiku

INDEX DEFAMILIALIZACE (BAMBRA, 2004)

Faktory:

1. relativní míra ekonomické aktivity ženské pracovní síly (resp. rozdíl mír mužské a ženské ekonomické aktivity)
2. míra náhrady dávky v mateřství
3. délka poskytování náhrad v mateřství
4. průměrná ženská mzda (vyjádřená procentem z průměrné mzdy mužů)

dělení států do 3 skupin:

- nízká defamilializace – skóre je nižší než průměr větší o standardní odchylku (USA, Austrálie, Nový Zéland, Japonsko)
- střední defamilializace – skóre je na úrovni průměru (Belgie, Francie, Itálie, Irsko, Kanada, Německo, Nizozemí, Rakousko, Švýcarsko, UK)
- vysoká defamilializace – skóre je vyšší než průměr větší o standardní odchylku (Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko)

Index defamilializace dělí země přibližně do stejných skupin jako index dekomodifikace – Esping-Andersenova teorie není tak genderově necitlivá

TYPOLOGIE ZALOŽENÁ NA INTENZITĚ „BREADWINNER“ MODELU

- Lewis a Ostner definovaly:
- 1. silný „breadwinner“ model – živitel a závislá manželka a děti, posuzuje se příjem domácnosti, rodinná politika familializační
- 2. modifikovaný „breadwinner“ model – integruje opatření z obou modelů (např. zdanění domácnosti a dávky v rodičovství)
- 3. slabý „breadwinner“ model – posuzují se příjmy jedince, dávky v rodičovství, zkrácené pracovní úvazky

TYPOLOGIE DLE MÍRY PODPORY RODINY

- Korpi (2000), Sjöberg (2001) definují tři modely podpory rodiny:
 1. obecná podpora – žena nepracuje nebo pracuje a její příjem je doplňkový
 2. podpora modelu obou vydělávajících partnerů – rovnoměrné rozdělení povinností
 3. tržně orientovaný model – stát se nevměšuje, nechá do vztahu placené/neplacené práce vstupovat

TYPOLOGIE FAMILIALIZMU - LEITNER (2003)

Familializace	De-familializace	
silná	Volitelný familialismus	Expilcitní familialismus

Zdroj: Leitner (2003)

TEORIE FAMILIALIZACE – DOSTUPNOST PÉČE

Ekonomická
nákladnost formální
péče

Dostupnost formální péče

Placená

Volitelný
familialismus

Explicitní
familialismus

Zdroj: Leitner (2003)

TYPOLOGIE STÁTŮ DLE GENDEROVÉ A NE-GENDEROVÉ FAMILIALIZACE

	Genderová familializace	Kombinace politik	De-genderová familializace
	Francie	Finsko, Belgie	Dánsko, Švédsko
Explicitní familializmus	Německo, Itálie, Lucembursko	Rakousko	

Zdroj: Leitner (2003)

IDEÁLY PÉČE (MONIQUE KREMER, 2007)

Dvě dimenze:

1. Formální versus neformální model poskytované péče
2. Model péče podporující nebo zpochybňující genderovou normu

Organizace péče Vztah k dominantní genderové normě dělby neplacené práce (péče)

	<i>Genderovaný definicí</i>	<i>Genderovaný praxí</i>	<i>Gender zpochybňující</i>
<i>Neformální</i>	matka na plný úvazek (full-time mother)	Mezigenerační péče (intergenerational care)	sdílení péče oběma rodiči (parental sharing)
<i>Formální</i>	chůva/náhradní matka (surrogate mother)		profesionální péče (professional care)

GENDEROVÉ USPOŘÁDÁNÍ DLE PFAU-EFFINGER (2004)

Nadnárodní vlivy – globalizace, EU

Genderová kultura
= hodnoty, normy, sdílené ideje

Sociální aktéři

Reprodukce nebo změna

Dělbá placené a neplacené práce –
participace žen na pracovním trhu

Genderový řád

Instituce a jejich vzájemný vztah

Genderové struktury ve společnosti

GENDEROVÉ KULTURNÍ MODELY (PFAU-EFFINGER)

- Model rodinné ekonomiky (Family economy model)
 - ✦ Typické pro zemědělské oblasti, „předindustriální model“, muži a ženy pracují společně v rodinném hospodářství
- Model ženy v domácnosti (Housewife model)
 - ✦ Žena v intimní sféře domácnosti, muž chlebodárce na trhu práce, industriální společnost
- Model zkráceného úvazku (Female) part-time model
 - ✦ Žena se zapojuje na trhu práce, ale péče je její hlavní zodpovědností, hlavním živitelem je stále muž
- Model dvojího živitele/ institucionální zajištění péče (Dual breadwinner/institutional care model)
 - ✦ Žena i muž pracují, péče o děti přebírá stát/instituce
- Model dvojí živitel, dvojí pečovatel (Dual breadwinner/ dual carer model)
 - ✦ Muž i žena se dělí o ekonomické zajištění rodiny, tak o zajištění péče o děti a domácnost

SEMINÁRNÍ PŘÍPRAVA

- *Jak byste charakterizovali rodinnou politiku ČR v kontextu evropského prostoru?*